

ASA-30 Barbosa Annina(UM), Wilska
Kent(UM)

14.04.2021

JULKINEN

Asia

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Mercosurin välisen assosiaatiosopimuksen neuvottelemine

Kokous

16.04.2021 - 16.04.2021

U/E/UTP-tunnus

U 15/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu:

Euroopan unioni ja Mercosur-maat (Mercado Común del Sur eli Etelän yhteismarkkinat) – Argentiina, Brasilia, Paraguay ja Uruguay – ovat neuvotelleet assosiaatiosopimuksesta yli 20 vuotta. Sopimuksen kauppaoasioista päästiin yhteisymmärrykseen kesäkuussa 2019, ja muista poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä koskevista asioista kesäkuussa 2020. Sopimustekstit ovat nyt juridisessa tarkastelussa, jonka jälkeen ne käännetään kaikille EU:n virallisille kielille. Tämän jälkeen komissio tekee esityksen sopimuksen allekirjoittamisesta sekä mahdollisesta väliaikaisesta soveltamisesta.

Amazonin alueen metsäpalojen seurauksena sopimuksen hyväksyminen on herättänyt vastustusta eräissä EU:n jäsenmaissa, Euroopan parlamentin jäsenten sekä etu- ja kansalaisjärjestöjen keskuudessa. Komissio on aloittanut keskustelut Mercosurin kanssa kestävään kehitykseen liittyvistä lisäsitoumuksista. Poliittisella tasolla jo neuvoteltua sopimusta ei ole tässä yhteydessä tarkoitus avata. Lisäsitoumukset koostuisivat assosiaatiosopimuksen oheen tulevasta juridisesta lisäinstrumentista sekä EU:n monivuotisen rahoituskehysten puitteissa valmisteltavasta yhteistyöaloitteesta vuosille 2021-2027. Aloitteen keskiössä olisivat ympäristöön ja metsäkatoon liittyvät kysymykset. Lisäksi komissio on antamassa tänä vuonna lainsäädäntöaloitteet koskien yritysten kestävää hallinnointia ja asianmukaista huolellisuutta sekä metsäkatovapaita toimitusketjuja. Näillä tulevilla EU:n yksipuolisilla toimilla tultaisiin myös tukemaan EU:n kauppasopimusten kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista, mukaan lukien tuleva EU:n ja Mercosurin assosiaatiosopimus.

Tämän U-jatkokirjeen tarkoituksena on antaa lisätietoja neuvottelutuloksesta sekä sopimuksen etenemisen jatkoaskelista.

Suomen kanta:

Valtioneuvosto katsoo Euroopan komission ja korkean edustajan neuvotelleen niille annetun mandaatin ja Suomen sekä EU:n tavoitteiden mukaisesti. Valtioneuvosto katsoo, että sopimus tukisi osaltaan Suomen yleisiä tavoitteita, kuten kansainvälistä yhteistyötä, sääntöpohjaista maailmanjärjestystä, sekä yhteisiin sääntöihin perustuvaa kansainvälistä kauppaa. Sopimus edistää Suomen hallitusohjelman tavoitteita monenkeskisen yhteistyön vahvistamisesta sekä avoimen ja reilun kaupan edistämisestä.

Hallitusohjelman mukaan Suomi pyrkii varmistamaan, että EU:n solmimissa kauppasopimuksissa otetaan riittävällä tavalla huomioon sopimusten vaikutukset ympäristöön, kestäväan kehitykseen, tasa-arvoon ja naisten, tyttöjen sekä työntekijöiden oikeuksiin liittyviin kysymyksiin.

Valtioneuvosto edellyttää komissiolta lisäsitoumusten neuvottelemista Mercosurin kanssa ennen sopimuksen hyväksymistä. Lisäsitoumuksilla tulee tavoitella sopimukseen sisältyvien kestäväan kehityksen ja ilmastoon liittyvien tavoitteiden tehokkaampaa toimeenpanoa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää metsäkadon torjuntaan. Valtioneuvosto katsoo, ettei jo neuvoteltua yhteisymmärrystä assosiaatiosopimuksen sisällöstä ole tarpeen avata sopimusta täydentävistä lisäsitoumuksista neuvoteltaessa. Lisäsitoumuksilla pyritään vahvistamaan sopimuksen toimeenpanoa.

Valtioneuvosto korostaa, että rajat ylittäviin globaaleihin ongelmiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden katoon, on vastattava kansainvälisen yhteistyön kautta, luoden yhteisiä sääntöjä ja tavoitteita. Valtioneuvosto katsoo, että sopimus toimisi myös yhtenä välineenä Argentiinan, Brasilian, Paraguayn ja Uruguayn sitouttamisessa tiiviimmin, ympäristönsuojeluun, luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttämiseen, ilmastonmuutoksen hillintään sekä Pariisin ilmastopimuksen toimeenpanoon, joka on merkittävässä roolissa metsäkadon vastaisessa työssä. Lisäksi sopimus tarjoaisi kaupan ja ympäristökysymysten välille tiiviimmän juridisen kehyksen.

Assosiaatiosopimuksen vapaakauppaa koskeva osa on tuloksiltaan hyvä. EU:n ja Mercosurin vapaakauppasopimus olisi merkittävä saavutus ja päänavaus suhteellisen suljetuille markkinoille. Koska Mercosur-alueen maissa on vielä paljon kaupan esteitä, sopimus toisi merkittäviä etuja teollisuudelle ja palveluyrityksille. Suomen tavoitteisiin on kuulunut se, että sopimuksella parannetaan yritysten markkinoillepääsyä tavara- ja palvelukauppaa vapauttamalla ja julkisia hankintoja kilpailulle avaamalla. Tavoitteena oli lisäksi luoda sääntöjä kansainväliseen kauppaan eri aiheissa, mukaan lukien riittävät ja tehokkaat henkisen omaisuuden suoja koskevat määräykset. Maatalouden osalta Suomi piti tärkeänä, että mahdolliset markkina-avaukset Suomelle herkissä tuotteissa toteutetaan yhteisen maatalouspolitiikan pohjalta ja ensisijaisesti tullikiintiöillä. Lopputulos vastaa tältä osin Suomen tavoitetta. Assosiaatiosopimukseen sisältyvien kauppaa koskevien määräysten osalta lopputulos vastaa Suomen keskeisiä neuvottelutavoitteita niin markkinoillepääsyn kuin kaupan sääntöjen osalta.

Myös assosiaatiosopimuksen poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä koskevat osat vastaavat valtioneuvoston arvion mukaan Suomen tavoitteita. Sopimuksen poliittista vuoropuhelua ja muuta yhteistyötä käsittelevät osiot tukevat osapuolten välistä tiiviimpää yhteistyötä laajalla kirjolla osialueita. Suomi pitää tärkeänä Mercosurin sitouttamista poliittisen vuoropuhelun ja yhteistyön avulla kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta koskevaan yhteistyöhön ja ratkaisujen hakemiseen globaaleihin haasteisiin, joihin kuuluu keskeisesti kestävä kehitys sisältäen ilmastonmuutoksen hillitsemisen sekä luonnon monimuotoisuuden suojelun ja luonnonvarojen kestäväan käytön. Suomi on myös pitänyt näitä tärkeitä tavoitteita esillä kahdenvälisessä vuoropuhelussaan Mercosur-maiden kanssa, ml. kestäväan kehityksen tavoitteiden tärkeys EU:n ja Mercosurin välisen yhteistyön ja assosiaatiosopimuksen kannalta.

Valtioneuvosto tulee saattamaan sopimuksen ja sen mahdolliset lisäsitoumukset eduskunnan käsiteltäväksi, kun lopulliset sopimustekstit sekä lisäsitoumusten luonne ovat tiedossa.

Pääasiallinen sisältö:

Sopimusteksti on edelleen Euroopan komission juridisessa tarkastelussa, eikä siitä ole vielä virallista suomenkielistä käännöstä. Tästä syystä tekstiosioiden otsikot ja järjestys vahvistuvat vasta myöhemmin.

Alla selostetaan tarkemmin sopimuslukuittain neuvottelujen tuloksia ja Suomen neuvottelutavoitteiden saavuttamista siltä osin kuin niitä ei ole käyty läpi U-kirjelmässä U 15/2018 vp.

Sopimuksen johdanto, yleiset periaatteet ja institutionaalinen kehys

Sopimuksen yleisiä periaatteita koskevasta tekstistä on nyt päästy yhteisymmärrykseen. Määräyksessä todetaan kansainvälisten sopimusten määrittelemien demokratian periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen olevan kummankin osapuolen sisä- ja ulkopoliittikan perusta. Kohta on määritelty myös sopimuksen olennaiseksi osaksi.

Assosiaationeuvoston perustamista koskeva määräys on tarkentunut. Assosiaationeuvosto koostuu kunkin osapuolen edustajista ja se kokoontuu ministeritasolla säännöllisesti, vähintään kahdesti vuodessa. Assosiaationeuvosto valvoo sopimuksen toimeenpanoa ja tavoitteiden toteutumista. Assosiaationeuvostolla on valtuudet tehdä sopimuksen kauppasiasia koskevia päätöksiä ja suosituksia, mukaan lukien sopimuksen määräysten tulkintaa koskien. Päätökset ovat osapuolia sitovia. Muiden kuin kaupan alan määräysten osalta assosiaationeuvostolla on valtuus tehdä päätöksiä ja antaa suosituksia osapuolten sopimalla tavalla. Korkeasta virkamiestasosta koostuvan *assosiaatiokomitean* tarkoituksena on avustaa neuvostoa sen velvollisuuksien hoidossa. Assosiaatiokomitea voi asettaa *alakomiteoita* käsittelemään niille osoitettuja asioita. Osapuolet ovat muun muassa sopineet kauppaa ja kauppaan liittyviä kysymyksiä käsittelevästä alakomiteasta, kaupan ja kestävän kehityksen alakomiteasta, sekä kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön alakomiteasta.

Molemmat osapuolet asettavat myös kansalliset neuvot antavat ryhmät, omien sisäisten sääntöjensä mukaisesti. Neuvot antaviin ryhmiin nimetään edustajia esimerkiksi kansalaisjärjestöistä, yrityksistä ja työmarkkinajärjestöistä. Osapuolet sitoutuvat ylläpitämään aktiivista dialogia neuvot antavien ryhmien kanssa. Lisäksi osapuolet sitoutuvat tukemaan kansalaisjärjestöfoorumien järjestämistä. Näiden tarkoituksena on varmistaa laaja ja avoin julkinen keskustelu sopimuksen toimeenpanosta.

Poliittinen vuoropuhelu

Suomi on pitänyt tärkeänä Mercosurin sitouttamista poliittiseen vuoropuheluun ja yhteistyöhön. Tämä vuoropuhelu tukee ratkaisujen etsimistä globaaleihin haasteisiin kuten rauha ja turvallisuus, ihmisoikeuksien toteutuminen, kestävä kehitys, ilmastonmuutos- ja energiakysymykset. Sopimustekstilunnon poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä koskeva osuus on varsin kattava, sisältäen Suomen tavoitteiden mukaiset asiat. Neuvottelutulosta voidaan näiltä osin pitää hyvänä.

Maailmanlaajuisen rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi pyritään käyttämään ennaltaehkäisevää diplomatiata, luottamusta tukevia toimia ja etsimään rauhanomaisia ratkaisuja konflikteihin YK-järjestelmän ja monenkeskisen yhteistyön kautta. Sopimuksen tavoitteena on myös vahvistaa demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatteita, sekä edistää inhimillistä ja sosiaalista kehitystä YK:n kehityssuunnitelman 2030:n mukaisesti.

Yhteistyö demokratian periaatteiden, ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteiden ja kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden vahvistamiseksi

Suomen neuvottelutavoitteet tässä osiossa on saavutettu, koska osio sisältää kaikki poliittiset vakiolausekkeet, joiden mukaan ottamista Suomi korostaa kaikkien EU:n yhteistyösopimusten kohdalla. Näihin lukeutuu keskeisesti demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteiden kunnioittaminen. Lisäksi joukkotuhouksien leviämisen estäminen koskevassa määräyksessä osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä joukkotuhouksien ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen liittyen ja osapuolet sopivat panevansa täytäntöön aseriisuntaj- ja asensulku sopimuksista johtuvat velvoitteensa ja noudattavansa niitä. Tämä määräys on määritelty sopimuksen olennaiseksi osaksi.

Yhteistyö oikeuden, vapauden ja turvallisuuden aloilla

Osiossa osapuolet sopivat yhteistyöstä muuttoliikeasioissa ja pakolaisten kansainvälisessä suojelussa. Osapuolet sopivat ottavansa takaisin kansalaisensa, jotka oleskelevat laittomasti toisen osapuolen alueella ja sopivat antavansa asianmukaiset henkilöllisyystodistukset tätä tarkoitusta varten. Osapuolet ovat myös sopineet yhteistyöstä konsuliasioista niin, että Mercosur-maissa edustautuneet EU-jäsenmaat voivat antaa toisten EU-maiden kansalaisen konsuliapua samalla tavalla, kun oman maan kansalaisilleen. Sama pätee Mercosur-maiden kesken EU-maissa.

Yhteistyö kestävässä kehityksessä

Suomen tavoitteena on ollut, että sopimuksessa huomioidaan riittävällä tavalla sopimuksen vaikutukset ympäristöön, kestäväan kehitykseen, tasa-arvoon sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämiseen. EU:n ja Mercosur-maiden välinen sopimus on osa kestäväan kehityksen ja ympäristönsuojelun edistämiseen tähtäävää yhteistyötä, mukaan lukien ilmastomuutokseen vastaamiseen. Osapuolet vahvistavat vuoropuhelun ja yhteistyön merkityksen kestäväan kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Koska Suomi on pitänyt tärkeänä, että Mercosur sitoutetaan vuoropuheluun ja yhteistyöhön myös kestäväan kehityksen osalta, neuvottelutulosta voidaan tältä osin pitää tyydyttävänä. Suomen pitkäaikaisten tavoitteiden valossa on myös myönteistä, että ko. artikkelissa todetaan sukupuolten välisen tasa-arvon sekä naisten ja tyttöjen voimaannuttamisen olevan merkittävässä roolissa kestäväan kehityksen saavuttamisessa. Lisäksi osapuolet vahvistavat, että sosiaalisen kehityksen täytyy edetä rinta rinnan taloudellisen ja ympäristökehityksen kanssa.

Ilmastomuutokseen liittyen osapuolet vahvistavat sopimuksessa sitoutumisensa YK:n ilmastonsuojelun puitesopimukseen sekä Pariisin sopimukseen ja sen kansallisten tavoitteiden (NDC) toimeenpanon tärkeyden. Sopimuksessa todetaan myös, että ilmastomuutoksen vastaisen taistelu tulee perustua tieteelliseen näyttöön, ja korostetaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön merkitystä. Osiossa käsitellään myös yhteistyötä ympäristöasioissa, kestäväan kaupunkikehityksen, valtamerien ja merien suhteen, energia-asioissa ja raaka-aineisiin liittyvissä asioissa. Lisäksi kestäväa kehitystä ja kauppaa käsitellään vielä tätä osiota laajemmin assosiaatiosopimuksen kauppaa käsittelevässä osuudessa.

Sosiaalinen, talous- ja kulttuurikumppanuus

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä lisätäkseen yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta ja kaikkien osallistumismahdollisuuksia vähentämällä köyhyyttä, epäoikeudenmukaisuutta ja epätasa-arvoa. Osion artikloissa käsitellään yritysten yhteiskuntavastuuta, teollista yhteistyötä ja liiketoimintamahdollisuuksia, verotuskysymyksiä, yhteistyötä kuluttajien oikeuksiin liittyen sekä tutkimusta ja innovaatioita. Lisäksi käsitellään yhteistyötä digitaaliseen talouteen, avaruuden siviilitoimintoihin, liikenteeseen, matkailuun, sosiaaliseen kehitykseen, työllisyyteen ja työhön, koulutukseen, nuoriin ja urheiluun, sekä kulttuuriin ja mediaan liittyen.

Loppumääräykset

Loppumääräyksissä on sovittu muun muassa sopimuksen voimaantulosta, väliaikaisesta soveltamisesta ja sopimuksen irtisanomisesta. Osio sisältää myös määräykset toimenpiteistä, joihin voidaan ryhtyä siinä tapauksessa, että sopimuksessa sovittuja velvoitteita ei täytetä. Kauppaosiota koskevat kuitenkin kyseisessä osiossa määritellyt omat menettelyt. Jos toinen osapuoli on rikkonut konkreettisessa

tapauksessa sopimuksen olennaisiksi osiksi määriteltyjä määräyksiä (demokratian periaatteiden, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen sekä joukkotuhouksien leviämisen estäminen), toinen osapuoli voi ryhtyä konsultaatiotoimiin. Määräyksessä sovitaan asiaa koskevasta konsultaatiomenettelystä osapuolten välillä ja hyvin vakavien rikkomusten kohdalla toinen osapuoli voi viime kädessä keskeyttää sopimuksen soveltamisen. Määräys vastaa tältä osin Suomen neuvottelutavoitteita, koska se sisältää sopimuksen olennaisten osien rikkomiseen liittyvän neuvottelu- ja sanktiomenettelyn. Mikäli toinen osapuoli rikkoo jotain muuta kuin sopimuksen olennaiseksi osaksi määriteltyä määräystä (pl. kauppaa koskevan osion määräykset), sopimusmääräykset mahdollistavat neuvottelumenettelyn assosiaationeuvoston puitteissa. Jos tämän neuvottelumenettelyn puitteissa ei päästä yhteisymmärrykseen määräajassa, toinen osapuoli voi tällöinkin viime kädessä keskeyttää sopimuksen tai sen tiettyjen osien (pl. kauppaa koskevat määräykset) soveltamisen.

Vapaakauppasopimus

Assosiaatiosopimuksen vapaakauppaa koskeva osa on tuloksiltaan hyvä. Sopimus parantaa yritysten markkinoillepääsyä ja liiketoimintaympäristön oikeusvarmuutta. Suomen osalta tarkempi arvio voidaan tehdä vasta, kun lopulliset tavarakaupan myönnytysluettelot sekä markkinoillepääsytoumukset palveluissa ja julkisissa hankinnoissa saadaan. Ennakkoarvio on, että joidenkin Suomen vienti-intressien osalta tullaan näkemään pitkiäkin siirtymäaikoja, joiden kuluessa tullitariffit alentuvat portaittain ja lopulta poistuvat kokonaan.

Tavarakauppa: teollisuustuotteet

Suomen tavoitteena oli saada keskeiset vientituotteemme välittömän kaupan vapauttamisen piiriin. Keskeisiä tuotteita Suomen osalta ovat mm. paperi, kartonki ja pahvi, rauta ja teräs sekä niistä valmistetut tuotteet, koneet ja laitteet sekä kuljetusvälineet ja kulkuneuvot.

EU vapauttaa 92 prosenttia tavarakaupasta ja poistaa kaikki teollisuustuotteiden tullit enintään kymmenen vuoden siirtymäaikojen puitteissa. Mercosur puolestaan vapauttaa 91 prosenttia tavarakaupan tullinimikkeistään. Teollisuustuotteiden osalta Mercosur poistaa tullee esim. autoilta, autonosilta, koneilta ja laitteilta, kemian- ja lääketieteellisuuden tuotteilta sekä vaatteilta ja jalkineilta (yli 90% liberalisoidaan). Noin 72 prosentilta kaupasta tullit poistuvat enintään 10 vuoden siirtymäaikojen puitteissa. Herkimille tuotteille siirtymäaika on enintään 15 vuotta. Suomen keskeisiin vientituotteisiin tulee valtaosin kohdistumaan 4-15 vuoden siirtymäajat, joiden kuluessa tullit poistuvat porrastetusti. Tavarakaupan markkinoillepääsyn tarkempi tilanne selviää vasta, kun lopulliset tullinimikkeiden myönnytysluettelot toimitetaan jäsenmaille. Koska suuri osa kaupan vapauttamisen ulkopuolelle jäävistä tuotteista Mercosurin osalta on teollisuustuotteita, tullee joukkoon jäämään myös joitain Suomelle tärkeitä tuotteita. Tällöin sovelletaan kunkin maan nykyistä tullitasoa. Näissä tapauksissa Mercosur-maat ovat sitoutuneet siihen, ettei tullitasoja nosteta niissä tuotteissa, jotka jäävät kaupan vapauttamisen ulkopuolelle. On myös tärkeä huomioda, että vaikka Mercosur jätti teollisuustuotteissa vajaan 10 prosenttia liberalisoinnin ulkopuolelle, on suuressa osassa näiden tuotteiden Mercosur-maiden sovellettu tulli alhainen. Lisäksi Mercosur tulee jatkossakin säilyttämään EU:n preferenssimarginaalin, mikäli se yksipuolisesti alentaisi tullee. Teollisuustuotteiden markkinoillepääsyn osalta Suomen tavoitteet saavutettiin pääosin

Tavarakauppa: Maatalous

Mercosur soveltaa verrattain korkeita tullee maataloustuotteille. Sopimuksen myötä Mercosur vapauttaa 93 prosenttia tullinimikkeistä 12 vuoden aikana. Tullit poistuvat muun muassa oliiviöljyltä, maltaalta, pakastetuilta perunoilta, viiniltä, väkevilta alkoholijuomilta, virvoitusjuomilta, tuoreilta hedelmiltä, suklaalta ja purkitetuilta persikoilta. Maitotuotteiden osalta avataan vastavuoroiset

tullivapaat kiintiöt asteittain 10 vuodessa (juusto 30 000 tonnia, maitojauhe 10 000 tonnia, äidinmaidonkorvike 5 000 tonnia). Suomen maatalous- ja elintarviketuotteiden vienti Mercosur – maihin on verrattain pientä. Sopimus parantaa mahdollisuuksia viennin kasvattamiselle.

EU ei vapauta täysin maataloustuontia. EU on huomionnut maatalouden herkkyydet tullikiintiöiden kautta, mikä tarkoittaa, että tuotetta voidaan tuoda sovitusti nollatullilla tai alemmalla tullilla vain tiettyyn määrään asti. Naudanlihalle avattu kiintiö on 99 000 tonnia vuodessa (55 % tuoretta, 45 % jäädytettyä). Kiintiön sisäinen tulli on 7,5 prosenttia. Kiintiö toteutetaan viiden vuoden siirtymäajalla. Siipikarjanlihalle avataan 180 000 tonnin nollatullikiintiö, mikä avataan viiden vuoden siirtymäajalla. Sokerin osalta Brasilia on tähän asti hyödyntänyt sille myönnettyä WTO kiintiötä (180 000 tonnia). Brasilialle ei myönnetä lisäkiintiötä, vaan WTO –kiintiön tulli lasketaan nollaan. Paraguaylle avataan 10 000 tonnin nollatullikiintiö. Teollisuuskäyttöön menevälle etanolille avataan 450 000 tonnin nollatullikiintiö. Lisäksi avataan 200 000 tonnin kiintiö etanolille muuhun käyttöön. Kiintiön sisäinen tulli on noin kolmasosa nykyisestä tullista. Molemmilla kiintiöillä on viiden vuoden siirtymäaika. Kiintiöitä avataan lisäksi muille herkille tuotteille kuten esimerkiksi sianlihalle, hunajalle ja riisille sekä edellä mainituille maitotuotteille.

Sopimus pitää sisällään myös kattavan suojatoimimekanismin, joka kattaa myös kiintiöiden alaiset tuotteet. Tilanteessa, jossa tuonti kasvaa merkittävästi aiheuttaen merkittävää markkinahäiriötä EU:n markkinoilla, voidaan suojatoimi ottaa käyttöön. Maataloustuotteiden tuonti Mercosur –maista Suomeen on verrattain vähäistä. Yli puolet tuonnista on kahvia. Herkät tuotteet on huomioitu sopimuksessa toteuttamalla markkinoillepääsy kiintiöiden kautta. Lopputulos vastaa tältä osin Suomen tavoitetta.

Alkuperäsäännöt

Suomen tavoitteena olivat mahdollisimman yksinkertaiset ja selkeät alkuperäsäännöt, jotka mahdollistavat sopimuksen mukaisten tullietuuksien tehokkaan hyödyntämisen. Sopimuksen alkuperäsäännöt ovat linjassa EU:n tavanomaisten alkuperäsääntöjä koskevien käytäntöjen kanssa. Komission mukaan tulos on pääosin uusien EU-sääntöjen mukainen ja moderni teksti, vaikka mukana on myös elementtejä vanhemmista EU:n käyttämissä alkuperäsääntöversioista. Mukana on joitain poikkeuksia, jotka johtuvat Mercosurin herkkyyksistä, lähinnä maataloustuotteita kuten kahvi, sokeri ja soija, tai liittyvät joihinkin rauta-, teräs- ja muoviteollisuuden tuotteisiin, joihin on sovellettu EU:n aiemmissa vapaakauppasopimuksissa sovellettuja sääntöjä. Saavutettu tulos vastaa Suomen tavoitteita.

Tullausmenettelyt ja kaupan helpottaminen

Suomen tavoitteena oli yksinkertaistaa ja sujuvoittaa tulli- ja kauppamenettelyjä ja lisätä tulliyhteistyötä. Sopimus sisältää joitain tuontia, vientiä ja kauttakulkua koskevia sääntöjä, vaatimuksia ja menettelyjä, jotka ovat Maailman kauppajärjestön (WTO) Kaupan helpottamista koskevaa sopimusta kunnianhimoisempia esim. mahdollistamalla molemminpuolisen valtuutettujen taloudellisten toimijoiden tunnustamisen. Osapuolet sitoutuvat myös mm. elinkeinoelämän konsultointiin ennen uusien sääntöjen hyväksymistä. Saavutettu tulos vastaa Suomen tavoitteita.

Suojalausekkeet, polkumyynnin vastaiset toimenpiteet ja tasoitustoimenpiteet

Suomen tavoitteena oli WTO:n sopimusmääräyksiä pidemmälle menevien määräysten sisällyttämisestä sopimukseen. Sopimuksen kaupan suojatoimia koskevat määräykset vastaavat pitkälti EU:n vapaakauppasopimuksissa yleensä sovittuja, WTO:n polkumyyntiä koskevaan sopimukseen, WTO:n tukia tasoitustulleja koskevaan sopimukseen sekä WTO:n suojalausekesopimukseen perustuvia sääntöjä. Sopimukseen on otettu lisäksi WTO-sääntöjä pidemmälle meneviä ehtoja läpinäkyvyyden osalta sekä alemman tullin periaatteen ja ns. yleisen edun osalta polkumyynti- ja

tasoitustullitutkinnoissa. Alemman tullin periaate tarkoittaa, että polkumyynti- ja/tai tukimarginaalin lisäksi määritellään vahinkomarginaali ja tulli asetetaan sen mukaisesti, kumpi näistä on alhaisempi. Yleisellä edulla tarkoitetaan, että valmistavan teollisuuden edun lisäksi otetaan huomioon käyttäjien, maahantuojien ja tietyissä tapauksissa jopa kuluttajien etu. Saavutettu tulos vastaa Suomen tavoitteita.

Terveys- ja kasvinsuojelutoimenpiteet

Suomen tavoitteena oli, että sopimus täydentää WTO:n sopimusta terveys- ja kasvinsuojelutoimista. Lisäksi Suomen tavoitteena oli, että terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevään lukuun sisällytetään eläinten hyvinvointia koskevia periaatteita sekä vahvistetaan osapuolten yhteistyötä antibioottien käytön vähentämisessä eläintuotannossa.

Sopimuksessa osapuolet vahvistavat WTO:n terveys- ja kasvinsuojelua (SPS) koskevan sopimuksen periaatteet. Sopimuksella minimoidaan SPS-toimien kielteisiä kauppavaikutuksia parantamalla osapuolten viranomaisten yhteistyötä ottaen kuitenkin huomioon osapuolten oikeus arvioida ja hallinnoida riskejä sekä suojella ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä.

Sopimuksen myötä osapuolet tiivistävät yhteistyötä ja läpinäkyvyyttä SPS-asioissa. Sopimus ei muuta EU:n toimintamallia, vaan Mercosur -maista tuotavien tuotteiden on jatkossakin täytettävä EU:n niille asettamat vaatimukset. Mercosur myös sitoutuu selkeyttämään EU:sta peräisin olevien tuotteiden markkinoillepääsymenettelyä ja edistämään EU-maista peräisin olevien tuotteiden tuonnille asettamiensa vaatimusten harmonisoimista. Lisäksi Mercosur sitoutuu soveltamaan samoja vaatimuksia kaikkiin EU-maihin, mikä on ollut EU:lle tärkeä tavoite. Osapuolet tunnustavat toistensa vyöhykkeistämisen- ja lokerointimenettelyt, jotka mahdollistavat viennin kasvintuhooja- ja eläintautivapailta alueilta.

Sopimus pitää sisällään kattavat määräykset eläinten hyvinvointiin ja antibioottiresistenssiin liittyvästä yhteistyöstä sopimuksen dialogiosuudessa. Dialogiosuus pitää sisällään myös maatalouden bioteknologiaa sekä ruokaturvallisuutta ja eläinten ja kasvien terveyttä koskevan dialogin. Sopimuksen myötä muun muassa perustetaan erillinen työryhmä käsittelemään antibioottiresistenssiä ja käynnistetään eläinten hyvinvointia koskeva dialogi- ja tiedonvaihtojärjestelmä. Sopimuksella edistetään EU:n eläinten hyvinvointia koskevaa agendaa ja osapuolet sitoutuvat myös yhteistyöhön globaalien eläinten hyvinvointia koskevien standardien edistämiseksi.

Mercosur myös hyväksyi varovaisuusperiaatteen sopimukseen ympäristön pilaantumisen sekä työterveyden ja –turvallisuuden osalta. Tämä ennalta varautumisen periaate tarkoittaa sitä, että täyden tieteellisen näytön puuttuminen jonkin aineen tms. haitallisuudesta ei saa estää tiettyihin ympäristöä tai kuluttajia suojeleviin toimenpiteisiin ryhtymistä. Varovaisuusperiaate on kirjattu sopimuksen kestävä kehityksen kappaleeseen.

Saavutettu tulos vastaa Suomen tavoitteita. Sopimuksen määräykset terveys- ja kasvinsuojelutoimista eivät muuta EU:n toimintamallia tai elintarviketurvallisuusstandardeja. Eläinten hyvinvointia ja antibioottiresistenssiin liittyvä yhteistyö on huomioitu sopimuksessa kattavasti dialogi- ja tiedonvaihtojärjestelmän kautta.

Kaupan tekniset esteet

Suomen tavoitteena olivat pitkälle menevät sitoumukset teknisten kaupanesteiden vähentämiseksi. Sopimuksessa sitoudutaan sekä konkreettisiin toimiin että tiedonvaihtoon ja yhteistyöhön kaupan teknisten esteiden vähentämiseksi sekä vaatimustenmukaisuusarviointien ja standardien yhdenmukaistamiseksi.

Sopimuksen kaupan teknisiä esteitä koskevassa osiossa sitoudutaan lähtökohtaisesti noudattamaan Maailman kauppajärjestön (WTO) kaupan teknisiä esteitä koskevaa sopimusta (TBT-sopimus), minkä lisäksi se sisältää TBT-sopimusta täydentäviä määräyksiä. Sopimuksella edistetään osapuolten välistä tavarakauppaa poistamalla tarpeettomia teknisiä kaupanesteitä ja toimimalla siten, ettei uusia esteitä pääse syntymään. Tähän pyritään muun muassa noudattamalla hyviä sääntelykäytäntöjä ja hyödyntämällä kansainvälisiä standardeja teknisiä määräyksiä laadittaessa.

EU:n neuvottelutavoitteiden kannalta oli tärkeää, että osapuolet sopivat kansainvälisten standardointielinten määritelmästä ja nimesivät sopimuksessa tarkoitetut kansainväliset standardointielimet. Sopimuksessa säädetään myös edellytyksistä, joiden perusteella muiden kansainvälisten standardointielinten standardeja voidaan soveltaa. EU-standardien korkeasta tasosta yleisten etujen kuten ihmisen hengen ja terveyden suojelemiseksi ei poiketa.

Sopimuksessa sovitaan, että sovellettava vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely tulee valita suhteessa käsillä olevaan riskiin, eli sen perusteella, onko kyse matalan vai korkean riskin tuotteesta. Niin sanotun ensimmäisen osapuolen vaatimustenmukaisuuden arvioinnin käyttöä (valmistajan vastuuvakuutus) edistetään matalan riskin tuotteille, jolloin kolmannen osapuolen tarkastusta ei tarvita. Tämä on EU:ssa laajalti käytössä oleva arviointimenetelmä matalan riskin tuotteille. Mikäli kolmannen osapuolen toteuttama vaatimustenmukaisuusarviointi katsotaan tarpeelliseksi, osapuolet sitoutuvat hyödyntämään akkreditointia ja vaatimustenmukaisuusarviointia koskevia kansainvälisiä standardeja ja sopimuksia sekä edistämään arviointimenettelyjen ja testitulosten yhdenmukaisuutta, läpinäkyvyyttä ja tasapuolisuutta.

Sähköturvallisuuden, sähkömagneettisen yhteensopivuuden, energiatehokkuuden sekä vaarallisten aineiden rajoittamisen varmistamiseksi on sovittu, että kumpi tahansa osapuoli voi vaatia pakollista vaatimustenmukaisuusarviointia tai sertifiointia, mikäli se on yleisen edun suojelemiseksi tarpeen. Sopimuksessa on kuitenkin sitouduttu tietyin edellytyksin hyväksymään EU:n vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten sertifikaatit ja testitulokset, mikä edesauttaa sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kauppaa.

Sopimuksessa on myös määräyksiä tuotteiden pakollisista merkinnöistä, jotka sallitaan siltä osin kuin niillä ilmaistaan tuotteen vaatimustenmukaisuus ja turvataan yleisten etujen suojeleminen. Lisäksi osapuolet sopivat ajoneuvoja koskevasta sektoriliitteestä. Sopimuksella ei puututa osapuolten oikeuteen ylläpitää sellaista yleisten etujen suojan tasoa kuin nämä pitävät tarkoituksenmukaisena.

Saavutettu tulos vastaa hyvin Suomen tavoitteita.

Yritysten sijoittautuminen, yritystoimintaan liittyvien henkilöiden maahanpääsy sekä palveluiden rajat ylittävä kauppa

Suomi tavoitteli sopimuksella yritysten sijoittautumiseen ja palveluiden tarjoamiseen liittyvien esteiden vähentämistä muun muassa seuraavilla aloilla: huolto ja korjaus, erilaiset tekniset suunnittelu- ja asiantuntijapalvelut, konsultointi, informaatio- ja viestintäala, tietoturva- ja digitaaliset palvelut, arkkitehti- ja kaupunkisuunnittelupalvelut, teollisuustuotantoaloista yritysten perustamiseen liittyvien esteiden poistamista seuraavilla aloilla paperi ja sellu, pakkausmateriaalit, kemianteollisuuden tuotteet, koneet, laitteet ja ajoneuvot. Osapuolet ovat sopineet palveluja ja sijoittautumista koskevista määräyksistä, jotka menevät WTO:n palvelukaupan yleissopimusta (GATS) pidemmälle. Sopimus parantaa eurooppalaisten palveluyritysten markkinoillepääsyä ja vahvistaa liiketoimintaympäristön oikeusvarmuutta.

Sopimuskate noudattaa EU:n kahdenvälisille sopimuksille ominaista linjaa: palveluja ja sijoittautumista koskevat säännöt eivät kata julkisia hankintoja, valtiontukia, julkisia palveluja eikä sosiaaliturvajärjestelmää. Lisäksi meriliikenteen kabotaasi, sisävesiliikenne, lentoliikenne (pois lukien

tietyt lentoliikenteen tukipalvelut) sekä audiovisuaaliset palvelut on suljettu sopimuskatteen ulkopuolelle.

Palvelujen rajat ylittävää kauppaa ja sijoittautumista koskevien velvoitteiden osalta sopimuksessa sovitaan markkinoillepääsystä ja kansallisesta kohtelusta. Sopimus on EU:n viimeaikaisiin sopimuksiin nähden suppeampi, sillä se ei sisällä määräyksiä esimerkiksi suoritevaatimuksista tai suosituimmuuskohtelusta (MFN).

Edellä mainitun lisäksi sopimus sisältää erillisen alaluvun luonnollisten henkilöiden maahantulosta ja maassaolosta. Sääntöaiheiden osalta sopimus sisältää määräyksiä mm. osapuolten asettamien toimien (esimerkiksi lainsäädäntö) läpinäkyvyydestä sekä kotimaisesta sääntelystä (esimerkiksi lupamenettelyt). Sopimus sisältää myös sektorikohtaisia sääntöjä postipalvelujen, televiestinnän sekä rahoituspalvelujen osalta. Meriliikenteen osalta sopimukseen ei kirjattu erillistä sektorikohtaista kappaletta (poiketen muista EU:n kauppasopimuksista), mutta sisällöllisesti avainmääräykset ovat mukana.

Sähköisessä kaupassa sovitaan muun muassa sähköisten toimitusten tullittomuudesta, roskapostista sekä sähköiseen kauppaan liittyvästä kuluttajansuojasta.

Markkinoillepääsyn osalta Mercosur-maat ovat tehneet GATS-sopimusta pidemmälle meneviä sitoumuksia. Sektorikohtaisia sitoumuksia on tehty mm. tietokonepalveluissa, insinööripalveluissa (asiantuntijat), ympäristöpalveluissa sekä rakentamisessa. Myös laitteiden huolto- ja korjauspalveluissa on kohtalaiset sitoumukset. Meriliikenteen osalta sopimus sisältää (sitoumusten ohella) tosiasiallisen markkinoillepääsyn avautumisen tiettyjen tuotteiden kuljettamisessa 10 vuoden siirtymäajalla.

GATS:iin verrattuna sopimus sisältää uusia sitoumuksia etenkin Paraguayn ja Uruguayn osalta, sillä kyseiset maat ovat tehneet varsin maltilliset sitoumukset GATS:ssa. Myös Brasilia on parantanut GATS:n tasosta, joskin parannukset koskevat pääasiassa vain sijoittautumista ja maahantuloa (näitäkin rajallisesti). Argentiinalla on sen sijaan jo GATS:n puitteissa varsin kattavat sitoumukset.

Merkittävää on, että sitoumuksia on tehty myös teollisuustuotannon (*non-services*) aloilla (muun muassa jalostuspalvelut (*manufacturing*) energia, maatalous ja metsätalous). Näistä sektoreista ei sovita GATS:ssa.

Saavutettu tulos vastaa pääosin Suomen tavoitteita, joitakin maakohtaisia eroja lukuun ottamatta.

Julkiset hankinnat

Suomi tavoitteli mahdollisimman laaja-alaista pääsyä Mercosurin julkisten hankintojen markkinoille sekä avoimia ja eurooppalaisia toimijoita syrjimättömiä hankintamenettelyjä. Julkisten hankintojen kilpailutusta koskevat määräykset parantavat avoimuutta ja ennakoitavuutta alueen tarjouskilpailuissa. Neuvottelutulos on hyvä julkisten hankintojen osalta, sillä Mercosur-maat eivät ole osapuolina WTO:n julkisia hankintoja koskevassa sopimuksessa, eikä Mercosur ole avannut aikaisemmin markkinoita edes toisille jäsenmailleen. Sopimus kattaa keskushallinnon tason tavara- ja palveluhankinnat sekä rakennusurakat pääosin. Alue- ja paikallistasolle sitoumuksia ulotettaisiin mahdollisesti myöhemmin. Asiasta pyritään ratkaisuun kahden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta. Sitoumusten poikkeuksia on neuvottelujen kuluessa vähennetty, keskeiset Mercosur-maat alentavat kynnysarvojaan EU:n kynnysarvojen tasolle asteittain ja vastakauppavaatimukset poistuvat siirtymäaikojen jälkeen. EU avaa julkisten hankintojen markkinoitaan vastavuoroisesti Mercosur-maiden tarjoajille. Markkinat avataan ensin EU-instituutioiden ja jäsenmaiden keskushallinnon tasolla ja myöhemmin mahdollisesti alue- ja paikallistasolla. Julkisissa hankinnoissa aikaan saatu tulos vastaa hyvin Suomen tavoitteita.

Valtiontuet, kilpailu ja valtionyhtiöitä koskevat määräykset

Sopimus sisältää lyhyen valtiontukia koskevan sääntötekstin, johon on kirjattu määräykset valtiontukien periaatteista sekä yhteistyömekanismista. Tämä mahdollistaa työn jatkon sekä tietojen vaihdon tuista ja tukien valvonnasta. Yhteistyömääräystä sovelletaan myös palveluihin. Kilpailua koskevat määräykset ovat korkeatasoiset. Osapuolet sitoutuvat säilyttämään kattavan kilpailulainsäädännön ja kohtelevaan toisen osapuolen yrityksiä tasavertaisesti. Sopimus sisältää määräykset kartellien ja yritysfuusioiden osalta sekä mahdollistaa kilpailuviranomaisten väliset konsultaatiot ja tietojen vaihdon. Sopimuksessa on sitovat määräykset valtionyhtiöiden sekä erityis- ja erioikeuksilla toimivien yritysten markkinaehtoisesta toiminnasta.

Suomen tavoitteena oli valtiontukia koskevien riittävän vahvojen määräysten sisällyttäminen sopimukseen. Valtiontukia koskeva tulos jää tavoitteesta. Kilpailupolitiikan osalta Suomi tavoitteli määräyksiä, jotka ovat linjassa EU:n kilpailulainsäädännön kanssa. Tältä osin tavoite on saavutettu. Sopimus sisältää räätälöidyt kilpailumääräykset, jotka edistävät tasavertaisen pelikentän luomista molemmiin puolin. Valtionyhtiöitä koskevan osion osalta Suomella ei ollut tarkempia tavoitteita. Tekstiä voidaan pitää tältä osin hyvänä lisänä kokonaisuuteen.

Henkisen omaisuuden suoja ja maantieteelliset merkinnät

Suomen tavoitteena oli sopimus, joka sisältäisi yksityiskohtaiset ja kattavat henkisen omaisuuden suoja ja sen täytäntöönpanoa koskevat määräykset. Sopimus sisältää määräyksiä mm. tekijänoikeuksista ja lähioikeuksista, tavaramerkeistä, maantieteellisistä merkinnöistä, mallioikeuksista ja patenteista. Kuten muutkin EU:n vapaakauppasopimukset, myös Mercosur-sopimus sisältää määräyksiä eurooppalaisten maantieteellisten alkuperämerkintöjen suojasta.

Suomen näkökulmasta teksti on hyvä saavutus, sillä Mercosur vastusti aluksi koko aihepiirin tuomista sopimukseen. Sopimus kattaa koko teollis- ja tekijänoikeuksien kirjon ja luo selkeän viitekehyksen juridisine sitoumuksineen. Se luo myös kattavat säännöt liikesalaisuuksien suojeluun, määräykset teollis- ja tekijänoikeuksien toimeenpanosta sekä rajatoimenpiteistä. Maantieteellisten merkintöjen suhteen sopimus parantaa olennaisesti EU:n tuottajien asemaa Mercosur-alueella. Saavutettu tulos vastaa Suomen tavoitteita.

Kestävä kehitys

Suomen tavoitteena olivat sopimusmääräykset, joilla edistetään kansainvälisten ympäristösopimusten ja työelämän oikeuksia koskevien sopimusten ja standardien noudattamista sekä tehokasta toimeenpanoa. Sopimuksessa on kestävästä kehityksestä EU:n uusimpia vapaakauppasopimuksia vastaava ja osin pidemmälle menevä sisältö. Tätä voidaan pitää hyvänä tuloksena ottaen huomioon Mercosurin vahvan vastustuksen koko aiheeseen neuvotteluissa. Kestävän kehityksen kappaleen määräykset ovat laillisesti sitovia ja toimeenpantavissa kyseisessä kappaleessa erikseen määritetyin keinoin. Jos osapuolet eivät keskinäisissä konsultaatioissa löydä yhteisymmärrystä sitoumusten toimeenpanoon liittyvissä kysymyksissä, voidaan asiaa käsittelemään asettaa asiantuntijapaneeli. Asiaa arvioituaan paneeli antaa raportin, johon sisältyvät suositukset asian mahdolliseksi korjaamiseksi. Menettely ei mahdollista taloudellisten sanktioiden käyttöä, kuten ei muidenkaan EU:n neuvottelemien vapaakauppa- tai assosiaatiosopimusten ollessa kyseessä. EU:n pitkäaikaisena linjana on ollut pyrkimys ratkaista kestävä kehityksen mahdolliset ongelmat kumppanimaidensa kanssa vuoropuhelun ja yhteistyön kautta.

Osion määräyksissä sitoudutaan keskeisiin kansainvälisiin sopimuksiin (Kansainvälisen työjärjestön ILO:n normit sekä ympäristösopimukset), korkeaan suojelun tasoon sekä kansallisten normien

tehokkaaseen toimeenpanoon. Sopimusmääräysten yhtenä tavoitteena on varmistaa, ettei työelämän sääntöjä tai ympäristönsuojelun tasoa heikentämällä edistetä epäreilusti kauppaa tai investointeja.

Työelämän normien osalta osapuolet sitoutuvat ILO:n ydinsopimusten (yhdistymisvapaus ja kollektiivisen neuvottelu oikeuden tehokas tunnustaminen; kaikenlaisen pakkotyön poistaminen; lapsityövoiman käytön tehokas kieltäminen ja lapsityön pahimpien muotojen kieltäminen sekä työmarkkinoilla ja ammatinharjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän poistaminen) tehokkaaseen toimeenpanoon sekä pyrkimään ratifioimaan ne keskeiset ydinsopimukset, jota niiltä vielä puuttuvat. Lisäksi työelämän normeja koskevassa osassa on määräyksiä koskien työturvallisuutta ja –terveyttä.

Kestävän kehityksen luku sisältää artikloita kaupasta ja ilmastomuutoksesta, kaupasta ja luonnon monimuotoisuudesta, kaupasta ja kestävästä metsänhoidosta sekä kaupasta ja kestävästä kalataloudesta ja –viljelystä. Molemmat osapuolet vahvistavat sitoumuksensa allekirjoittamiinsa kansainvälisiin ympäristösopimuksiin. EU ja Mercosur sitoutuvat YK:n ilmastopuitesopimukseen ja Pariisin sopimukseen ja sen tehokkaaseen toimeenpanoon. Luonnon monimuotoisuuden osalta viitataan biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen (CBD), villieläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevaan yleissopimukseen (CITES-sopimus) sekä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevaan kansainväliseen sopimukseen (IT-PGRFA). Sopimuksessa sitoudutaan yhteistyöhön kestävä kehityksen luvun tavoitteiden toimeenpanemiseksi kaupan keinoin, ml laittoman kaupan vastaisilla toimilla ja edistämällä kestävien luonnonvaroihin perustuvien tuotteiden kauppaa.

Osapuolet sitoutuvat edistämään kaupan positiivisia vaikutuksia kasvihuonekaasupäästöjen alentamiseen ja ilmaston kannalta kestäväan kehitykseen, sekä ilmastomuutokseen sopeutumiseen sekä tekemään yhteistyötä kauppaa koskevissa ilmastokysymyksissä alueellisesti, kahdenvälisesti sekä kansainvälisillä foorumeilla. Osapuolet tekevät yhteistyötä kestäväan metsähoidon puolesta edistämällä kauppaa kestäväan metsähoidon ja -korjuun tuotteilla kunkin maan lakien mukaisesti, sekä estämällä laittomia hakkuita ja niihin liittyvää kauppaa. Lisäksi osapuolet sitoutuvat kestäväan metsänhoitoa, hallinnointia sekä metsäpeitteen säilyttämistä koskevien aloitteiden edistämiseen sekä niihin liittyvän tiedon vaihtoon. Kalatalouden ja kalaviljelyn osalta estetään laitonta, säätelemätöntä ja raportoimatonta kalastusta sekä siihen perustuvien kalatuotteiden kansainvälistä kauppaa. Edistetään kestäväan kalaviljelyn menetelmiä.

Mercosur sitoutuu myös edistämään vastuullisen liiketoiminnan standardeja kuten OECD:n ohjeet sekä YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet. Lisäksi muita kestäväan kehityksen tavoitteiden mukaisia kauppaa ja investointeja koskevia toimia käsittelevässä osiossa rohkaistaan tavaroiden ja palveluiden kauppaa sekä investointeja, ja vapaaehtoista hyvien käytäntöjen ja teknologioiden vaihtoa, joilla on positiivinen sosiaalinen ja ympäristöllinen vaikutus, erityisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen.

Saavutettu tulos vastaa Suomen tavoitteita ja valtioneuvosto suhtautuu avoimesti kestäväan kehityksen osioita mahdollisesti täydentävien lisäsitoumusten neuvotteluun.

Riitojenratkaisu

Suomen tavoitteena oli tehokas ja sitova riitojenratkaisumekanismi. Sopimus sisältää tehokkaan ja transparentin mekanismin sopimusmääräysten (kauppaosuus) tulkintaa ja soveltamista koskevien mahdollisten riitojen ratkaisemiseksi. Tarkoituksena on varmistaa, että osapuolet noudattavat sopimusta ja täytäntöönpanevat sopimusvelvoitteensa täysimääräisesti, jotta yritykset ja kuluttajat niin EU:n kuin Mercosurin alueella pääsevät nauttimaan sopimuksella aikaansaaduista hyödyistä. Riitojen käsittelyssä noudatettaisiin pitkälti tavanomaisia menettelysääntöjä, jotka pohjautuvat WTO:n riitojenratkaisusopimukseen. Riidat mm. käsiteltäisiin riippumattomien sekä kv. kaupan

perehtyneiden panelistien toimesta ja paneelipäätökset olisivat julkisia. Paneelipäätökset sitovat osapuolia ja hävinneen osapuolen tulee korjata sopimusta loukkaavat toimensa. Täytäntöönpanon varmistamiseksi sopimus tarjoaa viime kädessä mahdollisuuden myös väliaikaisiin vastatoimiin. Paneelimenettelyn sijasta osapuolet voisivat turvautua myös kevyempään malliin eli sovittelumenettelyyn näkemyserojensa ratkaisemiseksi. Saavutettu tulos vastaa Suomen tavoitteita.

Energia ja raaka-aineet

Suomen tavoitteena oli sisällyttää sopimukseen energiaa ja raaka-aineita koskevat erityismääräykset. Sopimukseen ei lopulta saatu mukaan erillistä lukua energiasta. Raaka-aineiden osalta sopimus tuo joitakin helpotuksia tulleeihin. Mercosurin perimien vientitullien alentaminen ja poistaminen laskee monien EU:n teollisuuden käyttämien raaka-aineiden hintoja. Sopimus myös kieltää tuonti- ja vientihintavaatimukset sekä tuonti- ja vientimonopolit.

Muista osa-alueista

Sopimus sisältää erillisen pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevan luvun sekä luvun läpinäkyvyydestä. Suomi ei ollut asettanut erityisiä tavoitteita näitä osioita koskien. Sopimuksen määräyksiä voidaan näiltä osin pitää myönteisenä lisänä.

Pienet ja keskisuuret yritykset

Sopimus sisältää erillisen pieniä ja keskisuuria (PK) yrityksiä koskevan luvun, jonka pääasiallinen tarkoitus on varmistaa, että osapuolet sitoutuvat tuottamaan riittävästi PK-yrityksille kohdennettua informaatiota sopimuksen sisällöstä (verkkosivu ja tietokanta tullitasoista, alkuperäsäännöistä ja muista vientivaatimuksista sekä -maksuista).

Läpinäkyvyys

Sopimus sisältää lyhyen kappaleen läpinäkyvyydestä (*transparency*). Osion määräyksissä sitoudutaan edistämään läpinäkyvää ja ennustettavaa sääntely-ympäristöä ja tehokkaita taloudellisille toimijoille suunnattuja menettelytapoja. Osio sisältää sitoumuksia mm. kauppaan liittyvien määräysten julkistamisesta, hallinnoinnista ja muutoksenhausta.

Investointisuoja

Annetun neuvottelumandaatin mukaisesti Mercosurin kanssa ei neuvoteltu investointisuojusta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

EU:n ja sen jäsenvaltioiden tekemien assosiaatiosopimusten aineellisena oikeusperustana käytetään assosiointia koskevaa nimenomaista määräystä SEUT 217 artiklaa. Menettelyllisenä oikeusperustana käytetään SEUT 218 artiklaa.

Sopimuksen kauppaa koskevat määräykset eivät valtioneuvoston alustavan arvion mukaan sisällä jaettuun toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Assosiaatiosopimuksen poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä koskevat osat sisältävät mahdollisesti myös jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä ja näin ollen sopimus tehtäisiin lähtökohtaisesti sekasopimuksena.

Päätöksenteko edellyttää neuvostossa yksimielisyyttä SEUT 218 artiklan 8 kohdan mukaisesti. Neuvoston päätös sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta ei edellytä Euroopan parlamentin kuulemistai hyväksyntää. Parlamentille tiedotetaan kuitenkin SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa. Neuvoston päätös sopimuksen tekemisestä edellyttää Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Käsittely Euroopan parlamentissa:

Sopimuksen tekeminen EU:n puolesta edellyttää Euroopan parlamentin hyväksyntää SEUT 218 artiklan (6) (a) (i) kohdan mukaisesti. Euroopan parlamenttia tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Kansallinen valmistelu:

U-jatkokirjelmä on käsitelty EU-ministerivaliokunnassa 16.4.2021 sekä ulkosuhdejaoston ja kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 23.-24.11.2020.

Neuvotteluja on käsitelty säännöllisesti kauppapoliittisessa jaostossa (EU2) sekä ulkosuhdejaostossa (EU3). Lisäksi neuvotteluiden yksityiskohtaisempia kysymyksiä on käsitelty yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa kulloinkin käsiteltävän asiasisällön mukaan.

Eduskuntakäsittely:

Eduskunnalle on toimitettu E-kirje Mercosur-maiden ja EU:n välisen assosiaatiosopimuksen neuvottelumandaatista toukokuussa 1999 (E 17/1999 vp) sekä E-jatkokirje neuvottelu-tilanteesta syyskuussa 2014 (EJ 30/2014 vp) ja E-kirje helmikuussa 2018 (E 124/2017 vp). Lisäksi eduskunnalle on tiedotettu sopimusneuvotteluista toukokuussa 2001 (HELD1373-3); helmikuussa 2002 (HELD2684-15), kesäkuussa 2003 (HEL0383-39) ja lokakuussa 2004 (HEL0790-53). Eduskuntaa on tiedotettu myös ulkoasiainneuvoston (UAN) kokousten yhteydessä silloin kun Mercosur-neuvottelut ovat olleet UAN:in asialistalla. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on antanut asiasta lausunnon UaVL4/1999 vp.

Eduskunnalle on toimitettu sopimuksen neuvottelemisesta U-kirjelmä U 15/2018 vp, jonka mukaan valtioneuvosto katsoo sopimuksen tukevan Suomen pyrkimyksiä kasvattaa kauppaa ja syventää yhteistyötä Mercosur-maiden kanssa ja kannattaa sopimuksen tekemistä. Suuri valiokunta hyväksyi eduskunnan kannan SuVEK 43/2018 vp: Valiokunta yhtyi erikoisvaliokuntien kannanottojen mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

Ulkoasiainvaliokunnassa viimeinen asiantuntijakuuleminen asiasta järjestettiin 4.11.2020 ulkoministeriön valiokunnalle enakkoon toimittaman kirjallisen muistion pohjalta, viite O 60/2020 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema:

Sopimuksen suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön, mukaan lukien Ahvenanmaan asema, on käsitelty U-kirjelmässä U 15/2018 vp ja näistä seikoista tullaan antamaan lisätietoa siinä vaiheessa, kun sopimuksen allekirjoittamista ja mahdollista väliaikaista soveltamista koskeva päätös tulee käsittelyyn.

Taloudelliset ja muut vaikutukset:

Sopimuksella ei ole suoranaisia budjettivaikutuksia Suomeen, mutta sillä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia sekä EU:n ja Mercosur-maiden välisille suhteille, että talousyhteistyölle.

Voimaan tullessaan assosiaatiosopimus tiivistää entisestään EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Mercosur-maiden yhteistyötä laaja-alaisesti. Sopimus on samalla Mercosurin ensimmäinen laaja-alainen vapaakauppasopimus. EU saa näin suhteellista etua muihin Mercosurin kauppakumppaneihin verrattuna. EU-Mercosur sopimus on vahva viesti sääntöpohjaisen kaupan vapauttamisen puolesta protektionismia vastaan. Vapaakauppasopimuksella tuetaan osapuolten välisen kaupan kasvua. Sopimuksella arvioidaan olevan kokonaisuudessaan myönteisiä talousvaikutuksia Suomelle. Mercosur on yksi maailman suurimmista talousalueista ja merkittävä kasvava markkina-alue. EU on Mercosurin suurin kauppakumppani ja samalla suurin investoija alueella. Koska Mercosur-alueen maissa on vielä paljon kaupan esteitä, kunnianhimoinen vapaakauppasopimus toisi merkittäviä etuja eurooppalaiselle teollisuudelle ja palveluyrityksille. Mercosur-maiden sovelletut tullit ovat vielä varsin korkealla tasolla. Sovelletujen tullien keskitaso on noin 13 prosenttia (sidottujen tullien keskiarvo on yli 30 prosenttia), mutta esimerkiksi kuljetusvälineissä tullit ovat jopa 35 prosenttia. Komissio on arvioinut, että Mercosur-sopimuksen tullien alennusten kautta syntyisi neljän miljardin euron vuotuiset säästöt. Tämä on esimerkiksi noin 7-8 kertaa enemmän kuin EU-Kanada-vapaakauppasopimuksen tullien alennuksista syntyvät säästöt. Lisäksi alueella on vielä suhteellisen paljon muita kaupan esteitä.

Tullin tilastojen mukaan tavarakaupan Suomen viennin arvo Mercosuriin (Argentiina, Brasilia, Paraguay ja Uruguay) oli noin 475 miljoonaa euroa vuonna 2019, mikä vastasi 0,7 prosenttia Suomen kokonaisviennistä. Vastaavasti Suomen tuonti alueelta oli arvoltaan 514 miljoonaa euroa, mikä vastasi noin 0,8 prosenttia Suomen kokonaistuonnista vuonna 2019. Brasilian osuus tuonnista Mercosur-alueelta oli noin 92 prosenttia ja viennistä noin 74 prosenttia.

Suomen tuonti Mercosur-maista koostuu noin 80-prosenttisesti raaka-aineista (mm. paperimassaa ja malmeja) sekä elintarvikkeista (mm. kahvi, tee, kaakao, hedelmät, kasvikset, sokeri, liha ja lihatuotteet). Suomen vienti koostuu puolestaan pääosin koneista, laitteista ja kuljetusvälineistä, joiden osuus on noin 60 prosenttia kokonaisviennistä Mercosur-alueelle. Lisäksi muita keskeisiä tehdasteollisuuden vientituotteita ovat paperi ja pahvi sekä kemianteollisuuden tuotteet.

Tilastokeskuksen mukaan palveluiden viennin arvo oli vuonna 2019 Mercosur-maihin yhteensä 250 miljoonaa euroa. Vastaavasti tuonti Suomeen oli 95 miljoonaa euroa.

Komissio julkaisi 29.3.2021 teettämänsä kestävyysvaikutusarvion (*sustainability impact assessment*) lopullisen version. Kestävyysvaikutusarviot laaditaan neuvottelujen aikana ja ne perustuvat hypoteettisiin skenaarioihin lopputuloksesta. Tässä tapauksessa lopullisen vaikutusarvion julkistaminen viivästyi ja toteutui vasta neuvottelutuloksen saavuttamisen jälkeen. Euroopan oikeusasiamies huomautti 17.3.2021 päätöksessään, että komission olisi tullut julkistaa vaikutusarvio ennen neuvottelujen päättämistä. Ensimmäinen kestävyysvaikutusarvio sopimuksesta julkaistiin jo vuonna 2009.

Uusimman kestävyysvaikutusarvion mukaan maataloustuotantoon aiheutuva muutos Mercosur-maissa olisi suhteellisen pieni. Arvion mukaan sopimus ei aiheuttaisi merkittäviä muutoksia veden käyttöön tai torjunta-aineiden käyttöön. Maatalousmaan merkittävää laajentumista metsiä raivaamalla ei arvion mukaan ole odotettavissa. Tämä perustuu siihen, että Mercosur-maiden kansallisilla metsäpolitiikoilla on onnistuttu hidastamaan metsäkatoa ja maataloustuotanto on kasvanut tehokkuutta parantamalla eikä niinkään raivaamalla metsistä uutta maatalousmaata. Brasilian nykyisen hallituksen politiikan on katsottu joiltain osin kiihdyttävän metsien raivausta muihin käyttötarkoituksiin, kuten maatalouteen. Arvion suositukset korostavat tarvetta toteuttaa Pariisin ilmastopimuksen tavoitteisiin tähtäävää politiikkaa Mercosur-maissa, jottei tuotannon laajentuminen aiheuttaisi mahdollisia negatiivisia

ympäristövaikutuksia. Komissio julkaisi vastauksensa vaikutusarvioon 29.3.2021, jossa se vahvistaa, että ympäristöön, ihmisoikeuksiin ja alkuperäiskansoihin liittyviä huolia tulee seurata tarkasti. Komissio katsoo, että sopimuksen kestävän kehityksen luku tarjoaa välineet näihin huoliin tarttumiseen yhteistyössä. Komissio myös vahvistaa, että keskustelut Mercosurin kanssa ratkaisuksi kestävän kehityksen, erityisesti ympäristö ja metsäkatoon liittyen, ovat käynnissä.

Taloudellisten vaikutusten osalta neuvoteltu lopputulos on kaupan vapauttamisen osalta lähempänä kestävyysvaikutusarvion konservatiivista skenaariota kuin sen sisältämää kunnianhimoisempaa vaihtoehtoa. Konservatiivisemman skenaarion mukaan EU:n BKT kasvaisi 10,9 miljardia euroa (0,1%) ja Mercosurin 7,4 miljardia euroa (0,3%) vuoteen 2032 mennessä verrattuna tilanteeseen ilman vapaakauppasopimusta. EU:n tavarakaupan ja palveluiden vienti Mercosur-maihin kasvaisi 52 prosenttia vuoteen 2032 mennessä ja tuonti 10,6 prosenttia. Sopimuksesta julkaistiin myös komission teettämä taloudellisten vaikutusten arvio jo vuonna 2011. Tulokset olivat pääosin saman suuntaiset kuin nyt julkaistussa kestävyysvaikutusarviossa. Komissio laatii myös taloudellisen arvion neuvottelutuloksesta neuvostolle ja Euroopan parlamentille ennen sopimuksen allekirjoittamista.

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

Mercosur-maissa suhtautuminen sopimusta kohtaan on varsin myönteistä. Brasilian presidentti Jair Bolsonaro on painottanut Mercosurin ja EU-Mercosur-sopimuksen merkitystä Brasilialle, ja vedonnut muihin Mercosur-maihin pikaisen allekirjoittamisen puolesta. Argentiinassa nähdään, että vaikka sopimus merkittävästi lisäisi maataloustuotteiden vientimahdollisuuksia, koetaan sen samaan aikaan uhkaavan Argentiinan teollisuustuotantoa ja hävittävän monia teollisuudenaloja kokonaan (eritoten auto-, tekstiili- ja kenkäteollisuus). Pelkona on, ettei sopimuksen takaama 10-15 vuoden siirtymäaika riitä Argentiinan teollisuuden nostamiselle kilpailukykyiselle tasolle. Argentiinan presidentti Alberto Fernández on kuitenkin julkisesti todennut, että Argentiina tukee edelleen sopimusta. Myös pienempien Mercosur-maiden Paraguayn ja Uruguayn hallitukset suhtautuvat EU-Mercosur-sopimukseen erittäin myönteisesti, ja toivoisivat sen mahdollisimman pikaista voimaantuloa. Espanja ja Uruguay totesivat myös maiden ulkoministeritapaamisen yhteydessä (28.11.2020) EU-Mercosur-sopimuksen olevan erittäin tärkeä, ja molemmat maat lupaavat omissa maaryhmissään edistää sopimuksen lopullista hyväksyntää mahdollisimman pian.

EU:ssa sopimus on herättänyt osassa jäsenmaissa kannatuksen lisäksi myös vastustusta. Itävallan ja Irlannin parlamenteissa äänestettiin jo viime vuonna sopimuksen hylkäämisen puolesta. Nämä maat vaativat Brasilialta tiukempia otteita Amazonin metsäpalojen suhteen. Äänestykset eivät kuitenkaan olleet osa varsinaista muodollista hyväksymisprosessia, kun sopimusta ei ole vielä komission puolesta esitetty allekirjoitettavaksi. Alankomaiden alahuone hylkäsi puolestaan sopimuksen kesäkuun alussa ja vaati maan hallitusta ilmoittamaan kannan komissiolle. Kriittisyys sopimusta kohtaan on lisääntynyt myös Saksassa. Ranska on suhtautunut sopimusneuvotteluihin varauksella useita vuosia, erityisesti maatalouteen liittyvien kysymysten johdosta. Ranskan hallituksen 18.9.2020 julkistamassa vaikutusarvioinnissa esitetään useita parannusehdotuksia sopimukseen maatalouden ja ympäristökysymysten osalta. Marraskuussa Espanjan aloitteesta yhdeksän EU:n jäsenmaan kauppaministerit ilmaisivat tukensa sopimuksen hyväksymiselle (Espanja, Italia, Latvia, Portugali, Ruotsi, Suomi, Tanska, Tsekki ja Viro). Jäsenmaat ottavat kuitenkin virallisesti kantaa sopimukseen vasta siinä vaiheessa, kun jäsenmaille toimitetaan juridisen tarkastelun läpikäyneet neuvottelutekstien versiot EU:n virallisilla kielillä ja komissio tekee esityksen sopimuksen allekirjoittamisesta.

Euroopan parlamentti hyväksyi täysistunnossa 7.10.2020 lisäyksen EU:n kauppapolitiikan toimeenpanoa koskevaan päätöslauselmaan (P9_TA-PROV (2020)0252), jonka mukaan Mercosur-sopimusta ei voitaisi nykymuodossaan hyväksyä, vaan siihen tulisi saada vahvemmat kestävän kehityksen sitoumukset. Euroopan parlamentti aloittaa muodollisen hyväksymisprosessin vasta sen jälkeen, kun jäsenmaat ovat sopimuksen allekirjoittaneet. Edellä mainittu päätöslauselma ennakoi kuitenkin osin parlamentin suhtautumista sopimukseen.

Komissio ja EU:n ulkosuhdehallinto (EUH) antoivat 10.12.2020 tilannekatsauksen sopimusneuvotteluista Euroopan parlamentin kansainvälisen kaupan valiokunnalle. Tavoitteena on neuvotella sopimusta tukevia lisäelementtejä. Nämä koostuisivat laaja-alaisesta ympäristöön ja metsäkatoon liittyvästä yhteistyöaloitteesta vuosille 2021-2027 sekä yhteisjulistuksesta tai muusta vastaavasta juridisesta asiakirjasta, jolla vahvistettaisiin sopimuksen ilmasto- ja ympäristösitoumuksia ja niiden toimeenpanoa. Keskusteluja komission, EUH:in ja Mercosur-maiden edustajien kanssa on syksystä 2020. EU:n ja Latinalaisen Amerikan epävirallisen ministerikokouksen yhteydessä 14.12.2020 komission johtava varapuheenjohtaja Dombrovskis, korkea edustaja Borrell ja Mercosur-maiden ministerit antoivat julkilausuman koskien kestävä kehitystä ja ratifiointiprosessia. Tavoitteena on etsiä yhteistyömahdollisuuksia erityisesti ympäristöön ja metsäkatoon liittyen.

Asiakirjat:

WK 6664/2020 INIT 18.6.2020
 WK 12087/2019 INIT 29.10.2019
 WK 9388/2019 INIT 5.9.2019
 WK 8483/2019 INIT 12.7.2019

Julkisesti saatavilla olevat kaupan tekstit:

<https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2048>

Euroopan komission teettämä vaikutusarviointi:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/march/tradoc_159509.pdf

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot:

Kent Wilska, UM/TUO-10, kent.wilska@formin.fi (laatija)
 Annina Barbosa, UM/ASA-30, annina.barbosa@formin.fi (laatija)
 Niina Blomberg, UM/TUO-10, niina.blomberg@formin.fi
 Mari Carlson, UM/TUO-10, mari.carlson@formin.fi
 Milena Hakanpää, UM/ASA-30, milena.hakanpaa@formin.fi
 Ritva Haukijärvi, UM/TUO-20, ritva.haukijarvi@formin.fi
 Heli Honkapää, UM/TUO-20, heli.honkapaa@formin.fi
 Mari Lankinen, UM/TUO-10, mari.lankinen@formin.fi
 Marko Mäntylä, VNEUS marko.mantyla@vnk.fi
 Annika Naskila, UM/OIK-20, annika.naskila@formin.fi
 Jukka Nikulainen, UM/TUO-20, jukka.nikulainen@formin.fi
 Mary-Anne Nojonen, UM/TUO-10, mary.anne-nojonen@formin.fi
 Sara Ohls, UM/TUO-20, sara.ohls@formin.fi
 Heli Siikaluoma, UM/TUO-20, heli.siikaluoma@formin.fi
 Pasi-Heikki Vaaranmaa, UM/TUO-10, pasi-heikki.vaaranmaa@formin.fi
 Anu Vuori-Kiikeri, UM/ASA-30, anu.vuori-kiikeri@formin.fi

EUTORI-tunnus

EU/290798/0529

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Mercosur, vapaakauppasopimusneuvottelut UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, TULLI, VM, VNK, YM
